

Ajda Smrekar

Eva Mahkovic **ČE BI VEDELI, KAKO JE BIT ODRASLI**

Poleti 2014 sem v Kinodvoru gledala film Davida Fincherja *Ni je več* (*Gone Girl*, 2014), posnet po istoimenskem romanu Gillian Flynn. Prikaz neustavljivega srda Amy Dunne, ženske, ki je v življenju naredila vse prav, pa se ji je v tridesetih kljub temu zalomilo, se mi je zdel skrajno točen in nekaj, s čimer sem se z lahkoto identificirala in čustveno povezala.

Poleti 2018 sem na Netflixu gledala serijo *Alias Grace*, posneto po istoimenskem romanu Margaret Atwood. Prikaz ledene, emotivno distancirane uničevalnosti Grace Marks, ki jo je pri šestnajstih obsodil ves svet, zato v tridesetih sodbe, napadi in fascinacije posameznih drugih njenega oklepa ne prebijejo več, se mi je zdel skrajno točen in prav tako nekaj, s čimer sem se z lahkoto identificirala in čustveno povezala.

Enkrat spomladi 2018 sem brala prvo verzijo Gazvodovega teksta *Tih vdih*, ki takrat še ni bila tako izdelana kot današnja, uprizoritvena verzija, a vendar je bil to tretji primer umetniškega dela (se pravi: umetniškega dela, ki kot svoj medij uporablja besede) v kar nekaj letih, s katerim sem se s tako lahkoto identificirala in tako močno čustveno povezala.

(Pravzaprav se mi je že takrat zdelo, da ima to dramsko besedilo potencial postati stejtment neke generacije in časa, v katerem se je ta znašla. Okvirno so ta čas leta po izteku ekonomske krize 2008, specifično pa leto 2018 – igra se namreč dogaja septembra tega leta.)

Poleg skrajno točnih, prepoznavnih odnosov in situacij (družinskih, partnerskih, med brati in sestrami, med starši in otroki), ki jih skoraj vsak med nami prepozna iz lastnega tukaj in zdaj, je *Tih vdih* poln skrajno točnih replik (iz različnih kontekstov). Na primer:

Glavno je, da si srečna. (Najpomembnejši in najbolj krut imperativ staršev in sveta.)

Ene stvari morajo bit večne. (Tragično, ker je pravzaprav resnično; sistem, ki ga živimo, namreč podpira institucionalnost, življenje po bolj ali manj stalnih, enotnih pravilih civilizacije, nadaljevanje vrste, spoštovanje

življenjskih prelomnic, ki nakazujejo vstop v drugo obdobje, i. g. služba, avto, poroka, otroci, nakup nepremičnine, kredit, posameznikovemu kontekstu primerna politična zveza, in četudi se ti nekaj časa in v določenem mladostnem obdobju zdi, da ni tako, ne, da danes življenje ni več organizirano tako formalno, je vendarle večinoma tako, in če prelomnic ne spoštuješ, v nekaj letih ugotoviš, da si ostala zadaj, da je veliko vrstnikov že izpolnilo pogoje za srednja leta. Stvari, ki so racionalne, institucionalne, sistemske, imajo mnogo več potenciala za *večnost* kot tiste, ki so osnovane na hipnih, subjektivnih občutkih in negotovih, situacijsko obremenjenih človeških odločitvah.)

Vse te stvari bo uredila medicina. (Ne glede na vso fascinacijo s kreativnostjo in subjektivnim in humanizmom je na koncu lepo zaupati avtoritetam in objektivnim znanostim in biologiji.)

Vsi bodo kmal mrtvi. Beatli, kar jih še je. Bob Dylan. (Leto 2016 je bilo samo začetek, ko so množično pričeli odhajati idoli popkulture, ki so našo dobo definirali.)

Mislila sem, da boš srečen v življenju ... da nas bo vseh pet srečnih ... in mislila sem, da bova z očetom to srečo spremljala dolgo časa, to sem mislila. (Spet ta kruti, generični, kot se zdi preprosti, a v praksi skrajno oksimoronski imperativ po sreči. Sreča predpostavlja stanje, nekakšno končnost, večnost, v resnici pa je odvisna od subjektivnih hipnih občutkov, prepuščena na milost in nemilost trenutku, človeški nedoslednosti, raznim pravim in napačnim odločitvam, majavim samopodobam in drugim elementom človeškosti in je zato izredno krhka in spremenljiva.)

Vsak, ki je srečen, se ti zdi neumen. (Redko naletim na bolj točen opis stanja mlade ženske svojega profila in našega časa, ki se zaveda ironije vsega, čeprav se zaveda tudi, da so njeni občutki samo kopija Byrona, Jevgenija Onjegina, Brucknerja in vseh izgubljenih generacij, ki jih je kdaj mučila bolezen mladosti.)

In še ultimativna obsodba generacije Marjana, Petre in Janeza: *Potem bi dons bla čisto nekaj drugega, če bi vedela, kako je bit odrasla?* (Na srečo sem šla študirat, ko o stvareh še nisem zares razmišljala. Če bi šla danes, si najbrž ne bi več upala študirati tega, kar sem.)

((Pa sem imela na svoji dosedanji profesionalni poti veliko srečo.))

Tih vdih je naseljen s skrajno verjetnimi liki našega časa. Marjan, Petra in Janez so milenijski, ki so se do točke v življenju, ko ni več dovolj biti obetaven, temveč je treba čez noč imeti stabilno, vzpenjajočo se kariero in biti naenkrat na vrhuncu ustvarjalnosti in življenjskega elana, ko je treba biti političen, a hkrati za silo načelen, ko je treba čez noč pozabiti na ideale in sanjske službe (*Ker pač je neki treba delat! Sej jaz tud delam v knjigarni!*), ko se je čez noč treba znati *znajti*, upehali. Maja, ki je nekoliko starejša, se je takšnega neuspeha z jeklenim preživetvenim nagonom nekako rešila.

(In zdaj prešteva svoje mrtve.)

Marjan, Petra in Janez so, profesionalno gledano, luzerji. To so bolj ali manj vsi postali zaradi svojega ponosa in načel, verjetno pomešanih z nerealnimi pričakovanji o delovanju sveta (Marjan *raje crkne*, kot da bi delal za *ta dnar*. Petra svoje minulo obdobje pisanja definira kot *drugo življenje* in ne vemo, kaj je bilo tisto, ki ji je morda ponujalo kratkotrajni, politično pogojeni uspeh na slovenski kulturni sceni, pa je take pogoje *raje* zavrnila. Janez je pa sploh žrtev prevelike načelnosti; ker se je kot novinar z izbiro svojih tem *postavil na stran zatiranih*, je zanemaril lastne in Petrine interese.)

Tih vdih (ker sem pač ženska v istih letih in v marsičem vsaj ohlapno podobnem kontekstu) najbolj čustveno berem skozi Petro, blizu mi je njen naivni, predvsem pa izredno egocentrični, vase usmerjeni idealizem.

Ker včasih čakaš na prave in popolne stvari v življenju, pa se pol ne zgodijo in eni se s tem sprijaznimo lažje, moja Petra pa ne.

Če sta Amy Dunne in Grace Marks (sicer obe morilki) ženski, ki sem ju ob gledanju in branju *Gone Girl* in *Alias Grace* občudovala in si jima želela biti na nekem nivoju podobna, ker sta nekatere stvari preživeli in skozi njih zrasli, je Petra ženska, kakršna me je strah, da bi postala.

(In kakršna najbrž do določene mere nekje tudi že sem.)

Tih vdih tako v prvi vrsti nagovarja moje strahove – pred tem, kaj se še lahko zgodi mojemu svetu, pred tem, kaj se še lahko zgodi meni, kaj lahko še postanem in kako se bom takrat obnašala, nagovarja moje strahove pred končno odločitvijo, pred končno izbiro, pred časom, ko se bo treba sprijazniti s tem, kaj ti je tvoje življenje lahko dalo in česa ne, nagovarja strahove pred tem, kako je *biti odrasel*.

Ker pa je obenem *Tih vdih* družinska drama in ker v družini vse neizrečeno, ki je po eni strani predmet potencialnega konflikta in zamer, po drugi strani pa je po čudnih, nerazumljivih in težko ubesedljivih okoliščinah obenem prostor tolažbe, topline, nepričakovanih razumevanj, je poleg strahov tukaj tudi (vsaj začasna) pomiritev. Pomiritev za ta trenutek. *Enkrat ne bo ničesar več. Mi pa še neki smo.*

(Ta zapis ni posebej koherenten in je želel biti zelo oseben. Od tod neizpeljane misli in od tod tudi čudna oblika.

Pa še: za prispevke v ta gledališki list sem izbrala samo avtorje, rojene v osemdesetih, in jim prepustila, da pišejo od tam, kjer se jih je *Tih vdih* najmočneje dotaknil. To se mi je zdelo za ta tip teksta najbolj primerno.)